

Biblioteki szkolne

1. Organizacja biblioteki – uwarunkowania prawne

Biblioteki szkolne działają na podstawie *Ustawy o bibliotekach*, przepisów ogólnych oraz aktów prawnych dotyczących oświaty.

*Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach*¹ określa ogólne ramy organizacji i funkcjonowania bibliotek szkolnych w Polsce. W Artykule 22 Rozdziału 7: „*Biblioteki szkolne i pedagogiczne*” ustawodawca umieścił zapis:

1. „Biblioteki szkolne oraz biblioteki innych placówek systemu oświaty służą realizacji programów nauczania i wychowania, edukacji kulturalnej i informacyjnej dzieci i młodzieży oraz kształceniu i doskonaleniu nauczycieli. W tym celu w każdej szkole publicznej jest prowadzona biblioteka szkolna.
2. (...)
3. Zasady organizowania i działalności bibliotek szkolnych i pedagogicznych określają odrębne przepisy”.

Zasady ewidencji, inwentaryzacji i odpisywania ubytków w zbiorach bibliotecznych reguluje *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie zasad ewidencji materiałów bibliotecznych*.² *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 5 listopada 1999 r.* utraciło moc z dniem 2 stycznia 2008 r. na podstawie art. 44 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o zmianie i uchyleniu niektórych upoważnień do wydawania aktów wykonawczych (Dz. U. Nr 220, poz. 1600). Nowe *Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie sposobu ewidencji materiałów bibliotecznych* jest projektem w fazie konsultacji.

Przepisy dotyczące oświaty to przede wszystkim *Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty*.³ W Rozdziale 5 „*Organizacja kształcenia, wychowania i opieki w szkołach*” w punkcie 1 Artykułu 67 znajduje się podstawowy dla istnienia szkolnych bibliotek zapis: „Do realizacji zadań statutowych szkoła publiczna powinna zapewnić uczniom możliwość korzystania z:

- 1) pomieszczeń do nauki z niezbędnym wyposażeniem;
- 2) biblioteki (...)

Kolejnym aktem prawnym dotyczącym szkolnych bibliotek jest *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół*.⁴ W Załącznikach Nr 2, 3, 4, 5, 5a, i 5b do tego *Rozporządzenia* odpowiednio w paragrafach 8.1 i 10.1 znajdują się ramowe statuty publicznej szkoły podstawowej, publicznego gimnazjum, publicznego liceum ogólnokształcącego i profilowanego oraz technikum i publicznej zasadniczej szkoły zawodowej. Znajdują się w nich zapisy:

„1. Statut szkoły określa szczegółowo organizację biblioteki szkolnej i zadania nauczyciela bibliotekarza, zgodnie z potrzebami danej szkoły, w szczególności z uwzględnieniem zadań w zakresie:

- 1) udostępniania książek i innych źródeł informacji,

¹ Dz. U. z dnia 28 lipca 1997 r.

² Dz. U. z dnia 20 listopada 1999 r.

³ Dz. U. z dnia 25 października 1991 r. z późniejszymi zmianami, ostatnia zmiana: *Ustawa z dnia 25 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy – Karta Nauczyciela oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich* (Dz. U. z dnia 8 sierpnia 2008 r.

⁴ Dz. U. z dnia 19 czerwca 2001 r., ostatnia zmiana: z dnia 9 lutego 2007 r. (Dz. U. z dnia 27 lutego 2007 r.

- 2) tworzenia warunków do poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz efektywnego posługiwania się technologią informacyjną,
- 3) rozbudzania i rozwijania indywidualnych zainteresowań uczniów oraz wyrabiania i pogłębiania u uczniów nawyku czytania i uczenia się,
- 4) organizowania różnorodnych działań rozwijających wrażliwość kulturową i społeczną.

2. Statut szkoły określa zasady współpracy biblioteki szkolnej z uczniami, nauczycielami i rodzicami (prawnymi opiekunami) oraz innymi bibliotekami”.

Projekt statutu szkoły przygotowuje rada pedagogiczna a uchwała rada szkoły. Zasady funkcjonowania biblioteki szkolnej doprecyzowuje regulamin, w którym powinny znaleźć się prawa i obowiązki użytkowników, warunki na jakich można wypożyczać dokumenty i konsekwencje w przypadku zagubienia i zniszczenia dokumentu.

2. Finansowanie bibliotek szkolnych w świetle przepisów prawa

Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty w Rozdziale 1: „Przepisy ogólne” – Artykułe 5a określa zasady finansowania szkół i placówek oświatowych, a co za tym idzie także szkolnych bibliotek, które stanowią ich integralną część:

1. Zadania oświatowe jednostek samorządu terytorialnego finansowane są na zasadach określonych w odrębnych ustawach.
 2. Zapewnienie kształcenia, wychowania i opieki, w tym profilaktyki społecznej, jest zadaniem oświatowym:
 - 1) gmin – w przedszkolach oraz w innych formach wychowania przedszkolnego, o których mowa w art. 14a ust. 1a, a także w szkołach, o których mowa w art. 5 ust. 5;
 - 2) powiatów – w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 5 ust. 5a;
 - 3) samorządów województw – w szkołach, placówkach, zakładach kształcenia i placówkach doskonalenia nauczycieli oraz kolegiach pracowników służb społecznych, o których mowa w art. 5 ust. 6.
- 2a. (...)
3. Środki niezbędne na realizację zadań oświatowych, o których mowa w ust. 2, w tym na wynagrodzenia nauczycieli oraz utrzymanie szkół i placówek, zagwarantowane są w dochodach jednostek samorządu terytorialnego.

W punkcie 5 Artykułu 39 Rozdziału 3 „Zarządzanie szkołami i placówkami publicznymi” *Ustawy o systemie oświaty* znajduje się zapis, że: „Dyrektor szkoły lub placówki w szczególności: (...) dysponuje środkami określonymi w planie finansowym szkoły lub placówki zaopiniowanym przez radę szkoły lub placówki i ponosi odpowiedzialność za ich prawidłowe wykorzystanie, a także może organizować administracyjną, finansową i gospodarczą obsługę szkoły lub placówki (...)”.

Z organizacyjnego punktu widzenia, biblioteka szkolna nie jest autonomiczną instytucją, stanowi agendę szkoły. Koszty utrzymania i wydatki biblioteki szkolnej są ujęte w ogólnym budżecie szkoły. Organami prowadzącymi szkoły są: jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego, organizacje społeczne oraz stowarzyszenia, organizacje wyznaniowe i inne. W przypadku wszystkich rodzajów szkół, jako organy prowadzące dominują jednostki samorządu terytorialnego. Ustawa z 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego⁵ ustala, że zadania oświatowe będą finansowane z otrzymanej subwencji z budżetu państwa, która jest ujmowana w części oświatowej subwencji ogólnej. Z uwagi na niedoinwestowanie szkół, subwencja oświatowa nie wystarcza na ich utrzymanie, a środki dodatkowe pochodzące z różnych źródeł, nie są z

⁵ Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Dz. U. 2003, Nr 203, poz. 1966, art. 27.

góry preliminowane, biblioteki szkolne nie mają szans na otrzymanie wydzielonych kwot. Samodzielność w gospodarowaniu finansami, w pełnym zakresie, w bibliotekach szkolnych nie istnieje.

3. Pragmatyka zawodu nauczyciela bibliotekarza

Bibliotekarze pracujący w szkolnej bibliotece w przeciwieństwie do pracowników pozostałych typów bibliotek mają status nauczyciela i podlegają *Ustawie z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela*.⁶ W *Karcie Nauczyciela* ustalono tygodniowy wymiar czasu pracy nauczyciela, w tym nauczyciela bibliotekarza oraz podstawowy zakres obowiązków. W Rozdziale 5: „*Warunki pracy i wynagrodzenie*” w Artykule 42.1 czytamy, że:

„1. Czas pracy nauczyciela zatrudnionego w pełnym wymiarze zajęć nie może przekraczać 40 godzin na tydzień.

2. W ramach czasu pracy, o którym mowa w ust. 1, oraz ustalonego wynagrodzenia nauczyciel obowiązany jest realizować:

1) zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze, prowadzone bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz, w wymiarze określonym w ust. 3 lub ustalonym na podstawie ust. 4a albo ust. 7;

2) inne czynności i zajęcia wynikające z zadań statutowych szkoły, ze szczególnym uwzględnieniem zajęć opiekuńczych i wychowawczych wynikających z potrzeb i zainteresowań uczniów;

3) zajęcia i czynności związane z przygotowaniem się do zajęć, samokształceniem i doskonaleniem zawodowym (...).

3. Tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz, nauczycieli zatrudnionych w pełnym wymiarze zajęć ustala się, z zastrzeżeniem ust. 2a i 4a, według następujących norm (...):

11. Nauczyciele – bibliotekarze bibliotek szkolnych – 30 godzin”.

Wspomniane już *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół* Paragraf 6.1 mówi o tym, że: „Godzina lekcyjna trwa 45 minut. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się prowadzenie zajęć edukacyjnych w czasie od 30 do 60 minut, zachowując ogólny tygodniowy czas zajęć ustalony w tygodniowym rozkładzie zajęć, o którym mowa w § 10 ust. 3”. Władze oświatowe zlikwidowały dotychczasowy zapis, że nauczycieli bibliotekarzy obowiązuje godzina zegarowa w pracy.

Kwalifikacje do pracy w szkolnej bibliotece określa w Paragrafie 5 *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 września 2002 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli*.⁷ Zgodnie z tym *Rozporządzeniem*: „Kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela-bibliotekarza, z wyjątkiem bibliotek pedagogicznych, posiada osoba, która:

⁶ Dz. U. z 1882 Nr 3, poz. 19, z późniejszymi zmianami – ostatnia zmiana: 2008.01.01 – Ustawa z dnia 6 grudnia 2007 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela (Dz. U. z dnia 29 grudnia 2007 r. oraz Ustawa z dnia 25 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy – Karta Nauczyciela oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich – Dz. U. z dnia 8 sierpnia 2008 r.

⁷ Dz. U. z dnia 23 września 2002 r.

- 1) ukończyła wymagane do danego typu szkoły odpowiednio studia magisterskie lub wyższe zawodowe w zakresie bibliotekoznawstwa i posiada przygotowanie pedagogiczne lub
- 2) ma kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły lub rodzaju placówki, a ponadto ukończyła studia podyplomowe lub kurs kwalifikacyjny z zakresu bibliotekoznawstwa albo legitymuje się dyplomem ukończenia pomaturalnego studium bibliotekarskiego”.

Z mocy tego *Rozporządzenia* 100 % zatrudnionych w szkołach bibliotekarzy ma wyższe wykształcenie.

Dodatkowo przepisy dotyczące wymagań stawianych nauczycielom w celu uzyskania awansu zawodowego obligują nauczycieli bibliotekarzy do systematycznego podnoszenia kwalifikacji: kończenia studiów podyplomowych oraz innych zorganizowanych form doskonalenia zawodowego, a także do ustawicznego samokształcenia. Mówi o tym Rozdział 3a „Awans zawodowy nauczycieli” *Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela*⁸ oraz *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli*⁹ oraz *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli*.¹⁰ Kolejne stopnie awansu zawodowego to: nauczyciel stażysta, nauczyciel kontraktowy, nauczyciel mianowany, nauczyciel dyplomowany. Można jeszcze uzyskać tytuł profesora oświaty, ale jest on uznaniowy. Obowiązujący system awansu zawodowego wymaga od nauczycieli podejmowania działań związanych ze sporządzaniem planu rozwoju zawodowego czy stałego dokumentowania swoich osiągnięć.

Ciągle wiele kontrowersji w środowisku nauczycieli bibliotekarzy oraz urzędników organów prowadzących szkoły budzi *Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 czerwca 1997 roku w sprawie liczby uczniów, na których przysługuje etat nauczyciela bibliotekarza*.¹¹ *Zarządzenie* to jest przywoływane, mimo prawnych wątpliwości na temat obligatoryjności jego obowiązywania. Nigdy nie zostało formalnie uchylone, chociaż w przeszłości w *Ustawie (...) Karta Nauczyciela* znowelizowanej w 1997 roku w Artykule 36 Rozdziału 5 „*Warunki pracy i wynagrodzenia*” mowa jest o możliwości zawierania ponadzakładowego układu zbiorowego pracy przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, a także przez organy jednostek samorządu terytorialnego prowadzących szkoły. Układ ten określa w szczególności m. in. normy zatrudnienia bibliotekarzy i pedagogów szkolnych.¹²

Aktualne przepisy dotyczące zarówno organizacji szkolnej biblioteki, jej finansowania, jak i norm zatrudnienia nauczycieli bibliotekarzy nie odpowiadają współczesnej roli szkolnej biblioteki, jej przemian w kierunku wyspecjalizowanej pracowni multimedialnej i centrum edukacyjnego środowiska, w którym usytuowana jest szkoła oraz wymaganiom Unii Europejskiej, która kładzie szczególny nacisk na konieczność budowania społeczeństwa informacyjnego, sprawnie posługującego się globalnymi zasobami informacji.

4. Biblioteki szkolne po zmianach społecznych w Polsce po roku 1989

⁸ Dz. U. z 1882 Nr 3, poz. 19, z późniejszymi zmianami.

⁹ Dz. U. z dnia 8 grudnia 2004 r.

¹⁰ Dz. U. z dnia 16 listopada 2007 r.

¹¹ Dz. U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357.

¹² Dz. U. 1997 Nr 56 poz. 357.

Biblioteki szkolne w Polsce są nierozdzielalną częścią szkoły. Cechą różniącą je od innych typów bibliotek, jest obligatoryjność korzystania z nich, tak jak obligatoryjne jest realizowanie przez dzieci obowiązku szkolnego¹³. Podstawową funkcją biblioteki szkolnej jest współuczestnictwo ze szkołą w procesach przygotowujących wszechstronnie ucznia do życia w społeczeństwie.¹⁴ Funkcja kształcąca (edukacyjna) realizowana jest poprzez rozbudzanie i rozwijanie potrzeb czytelniczych i informacyjnych związanych z nauką szkolną i z indywidualnymi zainteresowaniami uczniów. Mają być oni przysposabiani do samokształcenia. Biblioteka szkolna ma stworzyć warunki do poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz efektywnego posługiwania się technologią informacyjną. Działania jej mają wspierać również nauczycieli w ich pracy zawodowej i doskonaleniu własnym. Realizując funkcję wychowawczą biblioteka szkolna stara się wpływać na potrzeby i poziom kompetencji czytelniczych swoich użytkowników, udzielać pomocy w przezwyciężaniu ich braku. Wspomaga również działania szkoły w realizacji programów profilaktycznych – na przykład profilaktyki prozdrowotnej, przeciwdziałaniu uzależnieniom, ekologicznym itd. Wspiera również rodziców w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, chociażby poprzez wskazywanie im literatury pedagogicznej. Biblioteka szkolna, dzięki możliwości gromadzenia piśmiennictwa reprezentującego różne punkty widzenia na określony temat, nie tylko wzbogaca tok pracy dydaktycznej, ale również zmusza ucznia do dokonywania wyboru wśród też kontrowersyjnych, a następnie podejmowania własnej decyzji co do dalszego postępowania¹⁵. Realizując funkcję kulturalną biblioteka szkolna stara się uczestniczyć w rozwijaniu życia kulturalnego uczniów i kształtowaniu umiejętności odbioru wartości kulturalnych oraz ich tworzeniu.

Funkcje bibliotek szkolnych można rozpatrywać nie tylko w aspekcie pedagogicznym ale także i w aspekcie bibliotecznym. Wyodrębnić możemy wówczas funkcję polegającą na dostarczaniu nauczycielom i uczniom środków dydaktycznych. Polityka gromadzenia zbiorów prowadzona jest pod kątem wykorzystania w procesie dydaktycznym. Kolejna, zwana katalogową i biblioteczną polega na stworzeniu w bibliotece szkolnej systemu informacji o zbiorach własnych i innych bibliotek. Trzecia – kształcąca, polega na wdrożeniu uczniów do racjonalnego korzystania ze zbiorów bibliotecznym oraz wykształcenia umiejętności posługiwania się warsztatem informacyjnym biblioteki.¹⁶

Cele edukacyjne i zadania szkoły zostały wyznaczone w podstawie programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹⁷. Edukacja w szkole podstawowej przebiega w dwóch etapach. Etap I obejmuje klasy I – III. Jest to tzw. nauczanie zintegrowane. Etap II to klasy IV – VI – nauczanie blokowe i etap III – gimnazjum. Od II etapu kształcenia pojawiają się ścieżki edukacyjne, czyli zestawy treści i umiejętności o istotnym znaczeniu poznawczym i wychowawczym, których realizacja może odbywać się w ramach nauczania przedmiotów lub w postaci odrębnych zajęć¹⁸.

¹³ M. Drzewiecki: *Biblioteki szkolne i pedagogiczne w Polsce: rola w procesie dydaktycznym i miejsce w krajowej sieci biblioteczno-informacyjnej*. Warszawa 1990, s. 84.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Tamże, s. 85.

¹⁶ Tekst cytowany za maszynopisem opracowanym przez prof. dr hab. Marcina Drzewieckiego oraz dr Dorotę Grabowską.

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół Dz. U. z dnia 31 sierpnia 2007 r. Nr 157, poz. 1100.

¹⁸ W szkole podstawowej wprowadzono następujące ścieżki edukacyjne: edukacja czytelnicza i medialna, edukacja ekologiczna, edukacja prozdrowotna, wychowanie do życia w społeczeństwie: wychowanie do życia w rodzinie, wychowanie regionalne – dziedzictwo kulturowe w regionie, wychowanie patriotyczne i obywatelskie. W liceum: edukacja czytelnicza i medialna, edukacja ekologiczna, edukacja europejska, edukacja filozoficzna,

W większości cele edukacyjne są niemożliwe do zrealizowania bez dobrej biblioteki szkolnej. Nauczyciele szkół podstawowych, gimnazjów¹⁹ i liceów²⁰ zostali zobowiązani m. in. do stworzenia uczniom warunków do poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz efektywnego posługiwania się technologią informacyjną. Realizację ścieżek edukacyjnych mają zapewnić nauczyciele wszystkich przedmiotów, którzy do własnego programu włączają odpowiednio treści danej ścieżki. Nauczyciel – bibliotekarz powinien wspierać realizację wszystkich ścieżek, zwłaszcza edukację czytelniczą i medialną, której celami są: przygotowanie do samodzielnego poszukiwania potrzebnych informacji i materiałów, w tym w językach obcych; przygotowanie do odbioru informacji rozpowszechnianych przez media; przygotowanie do świadomego i odpowiedzialnego korzystania ze środków masowej komunikacji (telewizji, komputerów, prasy); kształtowanie postawy szacunku dla polskiego dziedzictwa kulturowego w związku z globalizacją kultury masowej. Uczniów szkół ponadgimnazjalnych należy przygotować: do samokształcenia poprzez umiejętne pozyskiwanie i opracowanie informacji pochodzących z różnych źródeł, w tym w językach obcych; rozumienia natury i roli mediów we współczesnej cywilizacji; zachowania tożsamości kulturowej wobec globalizacji kultury, zdobywania umiejętności przekazu i krytycznego odbioru treści komunikatów medialnych; zachowania postawy dystansu i krytycyzmu wobec informacji przekazywanych przez media. Realizacja tych celów jest trudna bez dobrej biblioteki szkolnej.

5. Organizacja biblioteki szkolnej jako Internetowego Centrum Informacji Multimedialnej

Polskie systemy edukacyjne podlegają nieustannym zmianom i modyfikacjom, jednakże w każdym z modeli godna jest podkreślenia szczególna rola biblioteki szkolnej. Według sprawdzonych modeli zagranicznych, np. w USA czy Danii, także akceptowanych w Polsce, biblioteka to centrum informacji o wszelkich materiałach dydaktycznych znajdujących się w szkole. To także centrum dydaktyczne szkoły, czyli miejsce, w którym są prowadzone zajęcia na podstawie zgromadzonych zbiorów książkowych i pozaksiążkowych. Na zasoby biblioteki szkolnej składają się zatem książki, czasopisma, mapy, nuty, plansze, zbiory fotografii, a także dokumenty zarejestrowane na nośnikach elektronicznych: nagrania na kasetach, na płytach CD oraz CD – ROM, DVD i inne.

Nowoczesna biblioteka to przede wszystkim miejsce, w którym uczeń ma możliwość poszukiwania wiadomości, przyswajania wiedzy, a także rozwijania swoich zainteresowań. Należy podkreślić najbardziej istotne funkcje biblioteki szkolnej:

- dydaktyczną
- wychowawczą
- rekreacyjną
- opiekuńczą
- kulturalną

Podstawową rolą biblioteki szkolnej jest stwarzanie młodym ludziom w wieku szkolnym dostępu do informacji, wdrażanie do samodzielnego poszukiwania wiadomości oraz inspirowanie do kreatywnego czytania. Służą temu między innymi różne formy rozwijających zainteresowania zajęć czytelniczych, prowadzonych przez nauczycieli bibliotekarzy. Mogą to być konkursy, wystawy, warsztaty twórczości, wycieczki do obiektów kultury, a także typowe lekcje biblioteczne kształtujące umiejętności korzystania z warsztatu informacyjno-bibliograficznego.

edukacja prozdrowotna, edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie, wychowanie do życia w rodzinie.

¹⁹ Tamże, załącznik nr 2, s. 2.

²⁰ Tamże, załącznik nr3, s. 2.

W ostatnich latach biblioteki szkolne przekształcają się sukcesywnie w Internetowe Centra Informacji Multimedialnej, z których nauczyciele i uczniowie mogą nie tylko korzystać, lecz tworzyć nowe zasoby informacji, np. w postaci prezentacji multimedialnych, projektów opartych na tekście, lecz w sposób interesujący urozmaiconych (skanowanie, iluminowanie za pomocą obrazów, komentarze słowne, fragmenty muzyczne). W ten sposób uczniowie przygotowują się do roli autorów czy inicjatorów nowych form pracy z materiałem informacyjnym, także do roli doradcy słabszych kolegów czy badaczy nowych obszarów rzeczywistości.

Biblioteka (medioteka) pojęta jako centrum dydaktyczne, jest w stanie sprostać takiej roli, gdy zostanie usytuowana w centralnym miejscu szkoły i będzie tworzyć jeden spójny organizm wraz z wypożyczalnią, czytelnią wyposażoną w dobry księgozbiór podręczny, dostępne dla użytkowników komputery i inny sprzęt odtwarzający, a także miejsca do cichej pracy indywidualnej. Przestrzeń przeznaczona na centrum biblioteczne powinna pozwalać na realizację wszystkich jej praktycznych aspektów, jak: czytanie, słuchanie, oglądanie, zarówno indywidualne, jak i podczas zorganizowanych zajęć dla grupy czy klasy.

O randze biblioteki w szkole decyduje także odpowiednio przygotowany nauczyciel bibliotekarz, toteż władze samorządowe powinny przy planowaniu etatów uwzględniać nie tylko liczbę uczniów w szkole ale także wielkość zbiorów oraz liczbę i kubaturę pomieszczeń bibliotecznych. Pracujący w bibliotece nauczyciel winien posiadać nie tylko szczególne zamiłowanie do wykonywanej pracy, a także umiejętność wszechstronnego operowania zarówno urządzeniami technicznymi, jak i warsztatem informacyjnym, zbudowanym na wybranym programie komputerowym. Wśród obecnie funkcjonujących i najczęściej instalowanych w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych komputerowych systemów opracowania i udostępniania zbiorów należy wymienić MOL, MAK i SOWE.

Nauczyciele bibliotekarze są współodpowiedzialni za tworzenie w swoich placówkach właściwych warunków do zarządzania informacją i wiedzą, prowadzenia edukacji czytelniczej i medialnej oraz wspomagania procesu budowania jakości pracy szkoły. „Szkoła musi wyposażać wszystkich uczniów w podstawowe umiejętności wyszukiwania, selekcji, przetwarzania i korzystania z informacji, w oparciu o nowoczesne podstawy programowe” (cytowane za Raportem Wydziału Informatyzacji MENiS z października 2002 r. „*Edukacja informatyczna 2002*”).

Misją współczesnej szkolnej biblioteki jest zapobieganie analfabetyzmowi funkcjonalnemu, wdrażanie użytkownika do edukacji permanentnej, przygotowanie do twórczego uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym oraz kształtowanie wzorca Polaka i Europejczyka.

Projektowanie, otwieranie i zapewnienie efektywnego działania bibliotek – pracowni multimedialnych stanie się możliwe przy uwzględnieniu zarówno sfery merytorycznej, jak i ekonomiczno – administracyjnej placówek. Tylko wtedy możemy spodziewać się efektu dydaktycznego w postaci całego pokolenia sprawnie czytających uczniów, którzy w wyniku wieloletniej pracy, korzystając z tak pomyślanego centrum, poznają wszelkie drogi i sposoby dostępu do pozyskiwania, selekcji oraz przetwarzania informacji o stanie współczesnej wiedzy.

W bibliotekarstwie światowym, szczególnie amerykańskim, praca bibliotek – także szkolnych – opiera się na funkcjonujących już od początku ubiegłego wieku międzynarodowych standardach formułowanych przez IFLA / UNESCO. W Polsce, mimo podejmowanych prób i propozycji, bibliotekarstwo szkolne takich standardów jeszcze się nie doczekało.

Przed bibliotekami szkolnymi stoją zadania, które nie pozwalają na bierność. Powinny one dążyć do zmian w organizacji pracy, do stosowania nowych technologii informacyjnych, do ciągłego uczestniczenia w procesie dydaktyczno – wychowawczym szkoły i procesie ustawicznego kształcenia oraz do ciągłego podnoszenia jakości pracy.

Opracowała: Hanna Sokołowska – Przewodnicząca Sekcji Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych w Krajowej Radzie Bibliotecznej we współpracy z Prof. dr hab. Marcinem Drzewieckim z Krajowej Rady Bibliotecznej oraz Wiesławą Papierską i Barbarą Tomkiewicz z Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich